

La comunitat xinesa d'Eivissa

Usos lingüístics i prejudicis
Maria del Mar Joan i Marí

Maria del Mar Joan i Marí va néixer a Eivissa l'any 1985. Va cursar els seus estudis de primària i secundària a Sant Rafel i a l'IES Isidor Macabich d'Eivissa. Es llicencià en Traducció i Interpretació i en Estudis de l'Àsia Oriental a la Universitat Autònoma de Barcelona. I, a més, cursà estudis a la Universitat Victòria de Manchester, al Regne Unit, i a la Universitat d'Estudis Estrangers de Tianjin, a la República Popular de la Xina. Darrerament, s'ha centrat en els estudis de gestió de la diversitat lingüística i cultural, a la Universitat Oberta de Catalunya, i combina la seua tasca d'estudiant amb la de professora de llengua xinesa a l'Escola Oficial d'Idiomes de Palma. El seu temps lliure sol anar dedicat a les activitats de l'Associació Vuit d'Agost per al foment de la llengua i la cultura de les Illes Pitiüses.

La comunitat xinesa d'Eivissa

Usos lingüístics i prejudicis

Maria del Mar Joan i Marí

14

I. INTRODUCCIÓ

El nostre objecte d'estudi se centra en:

- ✧ El context sociolingüístic del col·lectiu xinès a l'illa d'Eivissa.
- ✧ Ideologies lingüístiques dels informants xinesos entorn del català i el castellà.
- ✧ Pràctiques lingüístiques del col·lectiu xinès, especialment en l'àmbit discursiu dels jutjats.

Per tal d'explicar:

- ✧ A què es deuen aquestes ideologies i com s'expliquen per part d'aquest grup de població immigrada, fent èmfasi en la política lingüística del Govern de les Illes Balears i la situació de minorització lingüística institucionalitzada.
- ✧ Política lingüística a Eivissa i barreres sociolingüístiques amb les quals es troben els interessats en aprendre i usar la llengua catalana.
- ✧ Necessitats reals que hi ha a Eivissa per fer servir el català a l'administració i a d'altres ens públics.

I acabar proposant:

- ✧ Polítiques d'intervenció i propostes per a promoure l'ús de la llengua catalana entre aquest col·lectiu, a més de la seua adquisició de competències bilingües, per tal que puguin desenvolupar els seus projectes de vida professionals i establir el seu teixit social amb arrels eivissencs; perquè puguin viure plenament en català i tenir accés a certa mobilitat social a través d'aquest ventall de llengües i competències lingüístiques.

15

Els objectius d'aquest estudi es centren, així, en definir i entendre perquè entre el col·lectiu xinès de l'illa no tenen èxit les iniciatives relacionades amb la cultura o la llengua d'Eivissa. Segons les dades proporcionades per l'Institut d'Estudis Eivissencs, ens cultural no governamental però que sempre treballa conjuntament amb les organitzacions públiques i fa devers una dècada que organitza cursos de català per a adults i cursos de català per a joves nouvinguts, la participació de xinesos en les seues activitats és gairebé inexistent. La majoria de cursos de llengua catalana a Eivissa els organitza aquesta institució en col·laboració amb l'Ajuntament d'Eivissa, tret d'alguns altres ajuntaments que n'organitzen per compte propi. A més, fa devers quatre anys es va endegar una iniciativa nova, els Clubs de Conversa, que també anaven destinats a persones nouvingudes o a persones que fa temps que viuen aquí però volen millorar els seus coneixements de llengua catalana.¹

¹ Informació cedida per l'Institut d'Estudis Eivissencs, 2012.

El curs 2011-2012 no hi havia ni un sol matriculat d'origen xinès als cursos de llengua catalana per a adults, ni un sol matriculat d'origen xinès als Clubs de Conversa. Per altra banda, als cursos de llengua catalana per a joves nouvinguts hi podem trobar solament dos matriculats d'origen xinès, que hi assisteixen arran d'una recomanació fervent del seu tutor al centre d'ensenyament secundari obligatori al qual assisteixen.

També vàrem tenir l'ocasió de demanar dades a l'Ajuntament de Sant Josep de sa Talaia en relació als matriculats d'origen xinès a iniciatives com ara els cursos de llengua catalana i als cursos de llengua bàsica oral que impartien, i tampoc no hi trobàrem matriculada cap persona d'aquest col·lectiu.²

A més a més, tot fent un cop d'ull a la Guia d'Associacions que publica l'Ajuntament d'Eivissa anualment, veiérem que no hi constava cap col·lectiu xinès, mentre que sí que hi poguérem trobar associacions tan diverses com ara les dels col·lectius bolivians, filipins, senegalesos, algerians, etc.

-Quina qüestió ens plantegem?-

Les preguntes que ens plantegem en aquest article, a més, són les llengües que usa el col·lectiu xinès en diverses situacions discursives, com ara en el context dels jutjats d'Eivissa i, en menor mesura, en altres espais menys formals (per exemple, a casa o a la feina). Esbrinarem quines llengües protagonitzen diversos àmbits i espais discursius en els quals participa aquest col·lectiu.

Ens agradaria saber si hi ha una especialització lingüística (és a dir, una tria lingüística en funció de l'objectiu, l'espai, la persona d'interacció, etc.) per als diversos àmbits de la vida diària i si la llengua catalana ocupa algun lloc en aquests àmbits (i si ho fa, en quin grau). Aquesta informació l'extraurem a partir d'una sèrie d'entrevistes en profunditat fetes a informants xinesos. Així, treballarem en el context d'un àmbit molt específic, però també en espais familiars.

Per a adquirir tota aquesta informació hem portat a terme entrevistes a informants xinesos per conèixer de primera mà i de manera directa quines llengües utilitzen per a cada àmbit en el seu dia a dia, amb família, amics,

2 Informació cedida pel Departament de Normalització Lingüística de l'Ajuntament de Sant Josep de sa Talaia, 2012.

companys de feina, etc. També hem esbrinat si han participat mai en cursos de llengua catalana o castellana. En el cas que de saber-ne els hem preguntat com les han après i quines opinions, ideologies lingüístiques i discursos tenen al voltant d'aquestes llengües.

Hem pogut realitzar entrevistes a persones d'edats i procedències molt diverses; des de joves de 19 anys acabats d'arribar fins a persones que fa més de 20 anys que ja viuen a l'illa. Les províncies de procedència dels entrevistats també han estat molt diverses; hi hem pogut comptar Fujian, Zhejiang, Shanghai, Anhui, Henan o Jiangsu. Pel que fa a l'ocupació laboral, totes les persones entrevistades treballen com autònomes i estan al càrrec de comerços diversos (normalment petit comerç): perruqueries, botigues d'alimentació, sabateries, restaurants o botigues de roba per a la llar. Per altra banda, tret de dos entrevistats, que ja fa 18 i 20 anys que resideixen a l'illa, la resta fa menys d'un any que hi han arribat (entrevistes realitzades l'any 2012). La majoria d'entrevistats havien estat anteriorment a València o a Palma.

Per una altra banda, exposarem, també, l'observació participant de la investigadora durant tres anys a l'espai discursiu dels jutjats d'Eivissa en qualitat d'intèrpret de llengua mandarina per tal de determinar quines llengües usen més el col·lectiu xinès i en quins contextos, a nivell local (a l'illa).

17

II. ESTAT DE LA QÜESTIÓ

-Llengua-

-Descripció de la situació sociolingüística de les illes Balears-

Les illes Balears, per la seua situació geogràfica, són un dels territoris del domini lingüístic català on la bilingüització, la satel·lització lingüística i la subordinació de la llengua pròpia s'esdevenen més tard que a la resta dels Països Catalans. L'aïllament i la defensa a ultrança dels propis drets fou la circumstància que provocà

que, a principis del segle XVII, Mallorca i Eivissa i Formentera fossin els últims territoris ocupats per les tropes borbòniques, al final de la Guerra de Successió. “La guerra, virtualment, havia acabat l’11 de setembre de 1714, però Mallorca i les Pitiüses no varen ser ocupades fins ben avançat l’any 1715. Menorca, per qüestions de geopolítica, va quedar sota domini de la Corona britànica, fet que fou molt favorable a la situació de la llengua catalana en aquella illa durant el segle XVIII”.³

La principal indústria de les illes Balears, el turisme, no es desenvoluparà de manera generalitzada a tot l’arxipèlag fins a la segona meitat del segle XX. A grans trets, podem afirmar que la societat de les Balears és, fins fa poc més de mig segle, una societat autàrquica, basada en una economia de subsistència, amb uns trets generals que havien canviat poc des de l’etapa de la conquesta catalana. Un autor com Llorenç Villalonga (Palma, 1897 - 1980) va plasmar molt bé en novel·les com ara *El mite de Bearn* o *la sala de les nines* la fesomia d’una societat tradicional que acabava enfront d’una nova que estava sorgint de manera extraordinària, i que canviaria les illes completament. En molt poc temps, doncs, el conjunt de les illes Balears, amb l’eclosió del desenvolupament turístic, passa de ser una societat profundament conservadora, a ser una societat “postmoderna”, oberta al món, plenament inserida dins l’economia global i amb un dinamisme social extraordinari.⁴

18

Durant l’etapa immediatament anterior al ple desenvolupament de la indústria turística i de la societat postindustrial, a les Illes, podríem definir, a grans trets, la situació sociolingüística com de diglòssia sense bilingüisme. Una majoria de la població de les illes Balears parlava català (“mallorquí”, “menorquí”, “eivissenc”, “formenterer”, en la terminologia autòctona) i la població, des d’una perspectiva sociolingüística, presentava una forta homogeneïtat. Així mateix, no s’havia desenvolupat encara una burgesia autòctona que apostàs per la llengua i la cultura pròpies (com havia ocorregut al Principat a partir de la Renaixença) i, per tant, la població no valorava les produccions culturals pròpies com a mereixedores d’estima i consideració. O, senzillament, no entenia que es pogués fer cultura en la llengua pròpia, fora de les manifestacions típiques de la cultura popular. De manera que s’acceptava el castellà com a “llengua

3 Joan i Marí, B., 1997. *Història d'Eivissa*. Eivissa: Editorial Mediterrània-Eivissa.

4 Joan i Marí, B., 1997. *Història d'Eivissa*. Eivissa: Editorial Mediterrània-Eivissa.

nacional” i no es discutien els elements integradors de la nació espanyola de matriu castellana, malgrat que la majoria de la població encara no havia esdevingut bilingüe.⁵

Es tractava, per tant, d’una situació que, si bé no era de perill immediat per a la llengua catalana, sí que en mostrava les febleses de cara al futur. Una situació de diglòssia sense bilingüisme garanteix que, quan la població es bilingüïtzi, esdevindrà en un context de diglòssia efectiva. I, per tant, deixarà les portes obertes a la substitució lingüística.⁶

A aquesta situació de partida, hi hem d’afegir un altre fet important: l’eclosió turística i l’arribada d’un primer contingent important de població immigrada (que canviarà completament l’estructura demogràfica de les illes Balears) es produeix durant l’etapa franquista. La situació institucional de la llengua catalana, doncs, no podia ser pitjor. Prohibida com a llengua oficial, perseguida com a llengua pública, relegada a l’àmbit estrictament familiar, el català no comptava amb cap dels suports que garanteixen el futur de qualsevol llengua. Si els primers immigrants andalusos o castellans s’incorporaren ràpidament a la comunitat lingüística catalana, a les Balears aquest fet fou així perquè encara hi havia una part dels autòctons que no eren capaços d’expressar-se amb una certa fluïdesa en castellà. Però quan el coneixement del castellà es va generalitzar, aprendre català esdevenia superflu per als nous arribats, per la qual cosa ben aviat s’invertiren les tornes: a partir dels anys seixanta, els bilingües eren els catalanoparlants i una part important dels castellanoparlants romangueren ja monolingües.⁷

19

Aquesta era la situació quan, amb la transició a la democràcia, després de la mort del general Franco, es recuperà, per primera vegada des de principis del segle XVIII, un cert poder propi per a les illes Balears, a través de l'Estatut d'Autonomia. El català esdevingué llengua oficial, en tant que llengua pròpia del país, juntament amb el castellà, que ho és per la seua condició de llengua oficial de l'Estat. El català, lentament, s'incorporava al sistema educatiu i era usat oficialment per les institucions. Al davant, les illes

5 **Pons, D.**, 2012. *Marià Villangómez, el fundador a Eivissa d'una literatura catalana culta i moderna*, dins Revista Eivissa – núm. 59. [pàgines 29-33] Eivissa: Institut d'Estudis Eivissencs.

6 **Joan i Marí, B.**, 1984. *Bilingüisme? Normalització? Dades sobre el conflicte lingüístic a l'illa d'Eivissa*. Mallorca: Promotora Mallorquina de Mitjans de Comunicació.

7 **Joan i Marí, B.**, 1997. *Balears. Zona d'urgent intervenció lingüística*. Eivissa: Edicions Res Pública.

Balears comptaven amb el gran repte d'incorporar a la comunitat lingüística catalana aquells immigrants procedents de les àrees més deprimides del regne d'Espanya. El procés estava encara en marxa quan, ja en plena globalització econòmica, arribà un segon contingent, també molt important en nombre i extraordinàriament divers quant a les procedències, de persones nouvingudes.⁸

Per àrees, les Balears són prou variades, des d'un punt de vista sociolingüístic. Distingiríem, doncs, diferents zones:

- a. La part forana de Mallorca, bona part de Menorca i algunes àrees a les illes Pitiüses, fora de les zones costaneres, compten amb una majoria clara de població catalanoparlant. En aquestes àrees, amb una forta densitat de persones de parla catalana, el català hi és la llengua franca i la situació sociolingüística és prou comparable amb àrees del Principat de Catalunya o amb les àrees amb més població catalanoparlant del País Valencià.
- b. Les àrees costaneres de Mallorca i bona part d'Eivissa i Formentera presenten un perfil sociolingüístic diferent: la llengua castellana hi és dominant, el català hi ocupa una posició secundària i s'hi observa la presència d'altres llengües (de residents europeus o de la immigració més recent). La llengua franca més general és el castellà, però a determinades zones també pot arribar a fer aquest paper l'anglès o l'alemany.

20

- c. Hem de tenir en compte, finalment, que devers la meitat de la població de les illes Balears viu a la badia de Palma, a l'illa de Mallorca. En aquesta zona, la llengua castellana hi és predominant,

⁸ Joan i Marí, B., 1997. *Balears. Zona d'urgent intervenció lingüística*. Eivissa: Edicions Res Pública.

amb una presència del català que se situa al voltant del 40%.⁹ Com que a Palma s'hi situen tots els centres de decisió de les Balears (Govern, Parlament, etc.) i les institucions de més influència cultural, el català hi pot arribar a ocupar un paper de prestigi, com a llengua de cultura i de l'Administració, malgrat que, com hem apuntat abans, el castellà hi sigui la llengua dominant des d'un punt de vista demogràfic.

Per damunt del color polític dels qui governen a cada institució, el català sol tenir més presència a les àrees que compten amb un percentatge més elevat de població catalanoparlant (i, per tant, d'ús ambiental de la llengua catalana, o quantitat de persones que, espontàniament, en les seues activitats quotidianes, en el marc de la interrelació social, usen la llengua

catalana); en canvi, presenten una presència menor allà on el català no hi ocupa aquesta posició predominant. Certament, en un context com les Balears, amb polítics fortament acomodaticis, l'ús de la llengua sol dependre de la densitat d'ús social. És a dir, és més fàcil que s'usi el català en un medi social on la llengua sigui molt present que no que s'usi en un medi on, trobant-se la llengua en una situació més precària, es

necessiti una empenta des de l'àmbit institucional. De tota manera, i encara que hi hagi àrees on l'ús de la llengua catalana estigui més normalitzat, es necessiten iniciatives fortes que englobin la totalitat de la població migrada, i la població catalanoparlant si s'escau també, per tal de seguir fomentant-ne l'ús.

Aquesta circumstància ens mostra la manca d'incidència, en termes generals, i la tebiesa de les polítiques lingüístiques que s'han desplegat, des de les diverses institucions, a les illes Balears.

9 **Parlament de les Illes Balears**, 2012. *Diaris del Ple*. Palma de Mallorca: Parlament de les Illes Balears [pàgina web]. [14/02/2012] <web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/8/ple/PL-08-023.pdf>.

-Panoràmica general de la política lingüística a les illes Balears-

Des de la recuperació de l'autonomia, han predominat, a les illes Balears, els governs de signe conservador (primer en mans d'UCD (Unión de Centro Democrático), posteriorment, del PP (Partit Popular). El president que més temps ha governat a les Balears entre 1983 i l'any 2000 ha estat Gabriel Cañellas. Es pot parlar, amb tota justícia, d'un "cañellisme", en un sentit relativament semblant al que s'usa en referir-nos al "pujolisme" al Principat. Els trets generals del "cañellisme" serien el tradicionalisme, un cert regionalisme autòcton, l'insularisme i algunes particularitats de caire més o menys folklòric.

L'any 1983, amb la recuperació de l'autonomia, el català era declarat llengua oficial, juntament amb el castellà. L'any 1986 s'aprovava, amb un consens general de les diverses formacions polítiques amb representació al Parlament de les illes Balears, la Llei de Normalització Lingüística, vigent fins ara. Aquesta llei marcava el propòsit d'aconseguir una plena normalitat d'ús per a la llengua catalana en el si de la nostra societat, i d'avançar cap a un domini de les dues llengües en tot el seu ventall de competències lingüístiques.

L'estratègia dels governs presidits per Gabriel Cañellas va ser, bàsicament, la de generar el mínim de conflicte. No es va impulsar una acció decidida a favor de la normalització del català en els àmbits on es preveia que hi podia haver més hostilitat o més resistències, però tampoc no es va obstaculitzar en aquells àmbits on hi havia una predisposició favorable, com ara el de l'Educació. Així, a finals del segle XX, ens trobàvem en situacions completament desiguals quant a situació sociolingüística, dins una mateixa societat: mentre a l'Educació s'havia aconseguit que la llengua catalana hi tengués un pes considerable, altres àrees com ara l'Administració de Justícia n'estaven completament al marge. I hi trobàvem tota una sèrie d'àmbits amb situacions intermèdies, de gran complexitat a l'hora de descriure-les.¹⁰

Gabriel Cañellas, defenestrat per la cúpula madrilenya del PP arran d'un cas de corrupció, deixà el lloc a l'efímer president Cristòfol Soler, regionalista i europeista, molt perifèric dins dels seu grup polític, que va durar just sis mesos al capdavant del govern. Soler havia mostrat signes

10 Strubell, M.; Joan, B.; Pazos, M.; Bibiloni, G.; Pitarch, V.; Mari, I. i Jacquet, G., 1999. *La planificació lingüística, a El català. Un debat a finals del segle XX*. [pàgines 81-108] Barcelona: La Busca edicions.

d'apostar decididament per la recuperació de la llengua catalana en els diversos àmbits. Tot seguit, emperò, fou substituït pel seu conseller d'Economia: Jaume Matas. Amb Matas com a president, l'any 1997, el conseller d'Educació Joan Flaquer va promulgar el Decret de mínims que assegurava un paper important per a la llengua catalana dins el sistema educatiu: establia que, com a mínim, el cinquanta per cent de l'activitat educativa de cada centre s'havia de vehicular en llengua catalana. Matas acabà la legislatura però no va repetir mandat perquè, malgrat guanyar les eleccions –però sense majoria absoluta–, va ser substituït per un govern sorgit del pacte entre les forces progressistes, nacionalistes i ecologistes de les illes Balears.

Aquest primer govern progressista (que durà entre 1999 i 2003) va comptar amb una conselleria d'Educació i Cultura en mans del PSM (Partit Socialista de Mallorca) –amb Damià Pons com a conseller–, que treballà per dotar de contingut la direcció general de Política Lingüística, que va ser confiada a Joan Melià, amb tota seguretat el Director General de Política Lingüística més actiu i eficient que hem tengut a les illes Balears. Durant aquesta etapa, no només es va fer una especial incidència en la normalització de la llengua dins l'àmbit educatiu, sinó que es va impulsar el COFUC, un consorci per a la difusió i l'ús de la llengua catalana dins el conjunt de la societat. S'implantaren, de manera generalitzada, cursos per a persones adultes i es va fer molta incidència en la dotació de recursos per poder incorporar els nouvinguts a la nostra comunitat lingüística.

23

El primer govern progressista va ser substituït per un nou govern presidit per Jaume Matas, quan el PP tornà a guanyar les eleccions, aquesta vegada per majoria absoluta, l'any 2003. Amb el regionalista Francesc Fiol com a conseller d'Educació i Cultura, el també regionalista Miquel Melià Caules fou nomenat director general de Política Lingüística. Melià Caules, nascut a Menorca, era militant d'Unió Democràtica de Catalunya (UDC) i, en ser nomenat Director General, residia a Barcelona. Durant aquesta etapa l'impuls de la política lingüística es va alentir, fins al punt que Melià Caules va acabar pràcticament sense dotació econòmica per exercir les competències que tenia (de fet, el segon govern Matas no va tocar res de la legislatura preexistent en matèria de política lingüística).¹¹

11 Joan i Marí, B., 2011. *Per la refundació del nacionalisme a les Illes Balears*. Mallorca: Editorial Moll.

L'any 2007, les forces progressistes, sumades, tornaren a guanyar les eleccions. En la nova etapa, la direcció general de Política Lingüística fou encarregada a Margalida Tous (PSM), però dins una conselleria presidida per una consellera i posteriorment un conseller socialistes. La capacitat de maniobra de la Direcció General de Política Lingüística quedava, doncs, sensiblement reduïda. I l'activisme de la directora general entre 2007 i 2010 tampoc no ha estat comparable amb el del seu coreligionari Melià de la primera etapa progressista.

Amb la victòria del Partit Popular a les eleccions de maig de 2010, assumeix el govern un nou equip, presidit per José Ramón Bauzá, que elimina el “cañellisme” i opta per un perfil molt menys regionalista, més espanyolista i més escorat cap a posicions contràries a la normalització de

l'ús de la llengua catalana. Desapareix la direcció general de Política Lingüística i, per primera vegada des de l'inici de la transició, es proposen canvis que suposaran retrocessos en la legislació sobre la llengua. En aquest sentit, el més important, és la recent aprovació de la nova Llei de la Funció Pública, que canvia el fet que el català sigui un requisit per ser funcionari de la comunitat autònoma i passi a ser, en molts àmbits, senzillament, un mèrit més. La proposta de canviar la

Llei de la Funció Pública ha estat molt contestada des de la societat civil de les illes Balears, però el govern ha expressat repetidament la seua intenció de tirar-la endavant i així ho ha acabat fent tot i els milers d'al·legacions que s'hi han presentat des de la societat civil, en una primera exposició pública, s'hi varen presentar més de deu mil al·legacions, i les esmenes que s'hi han fet des de la resta de grups polítics que formen part de l'hemicicle balear.¹²

Així, el 24 de juny de 2012 el Govern aprova la llei que retira el català de l'àmbit administratiu i dicta que l'única llengua que s'exigirà per fer feina a l'Administració (autonòmica, insular i local) serà el castellà (la Constitució obliga a conèixer-la). El català només s'exigirà, bàsicament, en l'àmbit docent i per a feines d'atenció al públic. Ni tan sols els policies locals l'hauran de saber si l'Ajuntament pertinent no diu el contrari. Tanmateix, el projecte també afecta altres qüestions, com els topònims, perquè modifica

12 Bibiloni, G., Blog personal. 2011. [pàgina web]. [28/12/2011] <<http://bibiloni.cat/blog/?p=1488>>.

la Llei de normalització perquè puguin tenir també la forma castellana com a oficial, sempre conjuntament amb la catalana.¹³

Dins l'àmbit educatiu, el govern també ha posat de manifest el seu propòsit de canviar el Decret de mínims (impulsat per Flaquer, PP, l'any 1997) per un nou decret en què s'estableixi un sistema educatiu trilingüe (amb una tercera part vehiculada en català, una tercera part en castellà i una tercera part en anglès), el famós TIL. Finalment, en relació a l'alfabetització dels infants, per primera vegada s'implanta també un sistema en què els pares i mares poden escollir l'ensenyament de la lectoescriptura per als seus fills i filles en català o en castellà. El sistema s'ha implantat i, feta la primera tongada de preinscripcions, entre un 85% i un 90% dels pares han escollit la lectoescriptura en català.¹⁴ La dada ens mostra que la implantació del català com a llengua vehicular del nostre sistema educatiu, doncs, malgrat els canvis polítics, compta amb un consens prou general dins la nostra societat.

Ens trobam, així, en un temps de viratge en la política lingüística, que planteja, a hores d'ara, no pocs dubtes i incerteses.

25

-Immigració i acolliment lingüístic-

Els canvis demogràfics que comporta l'arribada del turisme de masses marcaran profundament la societat de les Balears -involució de l'emigració, rejueniment de la població, creixement urbanístic caòtic, modificació profunda del paisatge sociolingüístic- en un moment en què la societat de les illes Balears no pot pactar ni exercir cap mecanisme d'integració social o cultural degut a la situació política i a la manca de competències en aquesta àrea.

13 **Diari de Balears** [diari en suport digital]. [24/06/2012] < <http://dbalears.cat/actualitat/balears/el-govern-aprova-que-el-catala-deixi-de-ser-un-requisit-per-a-la-funcio-publica.html>>.

14 **Última Hora Ibiza y Formentera** [diari en suport digital]. [05/06/2012] <<http://ultimahora.es/ibiza/noticia/noticias/local/mayoria-colegios-pitiuses-reciben-solicitudes-para-estudiar-catalan.html>>.

Més endavant, la projecció que havien tingut les illes Balears durant anys com a destinació turística preferent entre els europeus fa que comenci una nova fase d'immigració: la dels residents no laborals estrangers. Aquest contingent -retirats, rendistes, artistes- es comença a instal·lar a les Balears perquè hi troben una nova residència -accessible, assequible i climàticament confortable- on la inserció és fàcil i el coneixement de la cultura del lloc, innecessari.

A partir dels anys noranta, les illes Balears viuen una nova crescuda econòmica important que genera, consegüentment, una forta demanda de ma d'obra per poder atendre la indústria turística ja existent, els serveis als nous europeus residents, l'agricultura extensiva i la intensa activitat del sector de la construcció. Aquest alt creixement econòmic coincideix amb un creixement vegetatiu molt baix -baixíssima natalitat- i amb unes expectatives de confortabilitat molt altes per part de la població autòctona.¹⁵ Tots aquests factors condueixen a una reactivació del fenomen migratori, que és ara complex. Consisteix en la reactivació de la immigració

peninsular, acceleració de la immigració residencial europea i arribada de nous contingents d'immigrants -immigrants laborals europeus i extra-comunitaris, principalment d'Amèrica del Sud i d'Europa de l'Est.

Així, el fenomen migratori a les Balears, a més d'intens i accelerat, és complex, ja que hi han confluït diversos fluxos migratoris molt heterogenis pel que fa a l'origen, la motivació, les expectatives o les característiques ètniques i culturals.¹⁶

Els darrers cinquanta anys han estat unes dècades molt des del punt de vista demogràfic i la població insular s'ha arribat a duplicar, és a dir, ha crescut en més d'un cent per cent. Per entendre la dimensió real del fenomen demogràfic a les Balears, hem de tenir en compte que actualment la població autòctona no arriba al 60% del total. A més a més, dins aquest contingent de població nascuda a les Balears hi ha una presència important

15 **Cirer, J.**, 2000. *Estudis sobre el turisme a Eivissa i Formentera I*. Eivissa: Editorial Mediterrània-Eivissa.

16 **Ramon Tous, N.**, 2002. *Estratègies d'integració lingüística dels estrangers a les Illes Balears, a Llengua i Ús 24*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

d'individus descendents, en segona o tercera generació, dels immigrants arribats a les Illes durant els anys seixanta; aquestes persones presenten, en molts de casos, un domini extens de la llengua i la cultura pròpies de les illes Balears.

L'evolució demogràfica de l'arxipèlag es caracteritza pel fet que el creixement de la població al·lòctona es manté molt per sobre del creixement vegetatiu. Així, per exemple, les dades del Padró del 2001 reflectien una població total de 878.627 habitants, dels quals el 62,1% eren autòctons. Un any després, segons el Padró del 2002, el nombre de residents a les Balears ja era de 916.968 persones. Això implicava un creixement interanual del 4,3%, més del doble que la mitjana estatal (1,7%) i, evidentment, el més alt de l'Estat. L'any 2002, la població autòctona suposava el 60% del conjunt, mentre que els nascuts fora de les Balears eren el 40%. Un any més tard, segons el Padró del 2003, el percentatge d'autòctons havia baixat fins al 58,5%, mentre que els nascuts a fora constituïen el 41,5%.

Entre els anys 2002 i 2003, la població de les Balears havia crescut un 3,3%, i ja arribava als 947.361 habitants. D'aquest percentatge, només el 0,4% corresponia al creixement vegetatiu de la població (3.514 persones); el 2,9% restant (26.879 persones), corresponia a individus arribats a les Balears des d'altres indrets. Val a dir, a més, que a determinats llocs de l'arxipèlag hi trobam una proporció d'al·lòctons molt per damunt de la mitjana insular. És el cas de municipis com Calvià, Eivissa o Formentera, on el percentatge de nascuts fora de les Illes sobrepassa el 50%. Segons el Padró del 2002, quaranta municipis de les Balears presentaven un creixement per damunt del 2,5%, i molts arribaven a índexs realment insostenibles: Formentera (8,5%) i ses Salines (12%).

27

L'any 2003 es mantenia aquesta dinàmica de creixement: trenta-nou municipis experimentaven una augment de població per damunt del 2,5%, i vuit superaven el 5%: Alaró (5,1%), Sencelles (5,3%), Puigpunyent (5,6%), Sant Lluís (6,1%), Sant Josep de sa Talaia (6,2%), Alcúdia (6,3%), Eivissa (7,4%) i Marratxí (7,7%).¹⁷

17 Institut d'Estadística de les Illes Balears, 2012. [pàgina web]. [28/05/2012] <www.ibestat.es>.

Pel que fa a la llengua, l'aprenentatge per part del les persones immigrades depèn bàsicament de l'entorn lingüístic en què es mou cadascú i, per tant, està subjecta a múltiples factors: el lloc de residència, el medi laboral, l'accés als serveis, les formes d'oci, la inserció associativa, etc. Els entorns lingüístics d'acollida poden ser molt diferents d'una societat a una altra. Fins i tot poden ser diferents dins les illes Balears mateix, on, segons la zona, trobam notables diferències en l'extensió de l'ús social de la llengua. Evidentment, un ús social massiu i normalitzat de la llengua catalana a tots els àmbits representaria un mecanisme eficaç per demostrar la seua utilitat, ja que les persones migrades es veurien exposades contínuament a aquesta llengua, la veurien com una llengua d'ús vehicular i útil, i aviat desenvoluparien la voluntat i la necessitat d'aprendre-la. Ara com ara, emperò, no podem comptar amb aquest mecanisme, ja que la llengua catalana, a determinades zones i àmbits de les Balears, viu en una perillosa precarietat que no pot garantir, ni de bon tros, la incorporació espontània dels immigrants en la nostra societat.

En aquest context polític, demolingüístic i econòmic complex i decididament poc favorable a la participació dels nouvinguts en projectes d'aprenentatge de llengua catalana, les actituds lingüístiques dels autòctons i dels al·lòctons podrien arribar a ser determinants. La precarietat social dels immigrants extracomunitaris, el potencial econòmic i l'aïllament voluntari dels residents europeus, juntament amb la situació legal dels immigrants espanyols, que fan valer sovint els seus drets lingüístics, generen actituds contràries a la bona predisposició lingüística i cultural dels nous habitants de les illes Balears.¹⁸

Els autòctons no solen presentar tampoc unes actituds favorables a l'ús normalitzat del català i mantenen sovint relacions lingüístiques poc segures. Com en la península,¹⁹ l'autòcton tendeix tradicionalment a la claudicació lingüística i a fer del castellà la llengua de comunicació amb els desconeguts i amb els forans. El comportament contrari -parlar sempre en català a les illes Balears-, tot i ser saludable i, sobretot, lògic, és considerat sovint com una incomprendible i innecessària mostra de descortesia envers l'interlocutor. S'aconsegueix així un efecte devastador i, a la llarga, irreversible: la impossibilitat d'integració dels immigrants i la pèrdua considerable de pes social de la llengua catalana en un context d'explosió

18 Bibiloni, G.; Martí, J.; Vallverdú, F.; Bastardas A.; [et.al.] 1991. *La situació del català a les Illes Balears, a Processos de normalització lingüística: l'extensió de l'ús social i l'estandardització*. [pàgines 525-534] Barcelona: Editorial Columna.

19 Sabaté i Dalmau, M., 2010. Nuevas categorizaciones sociales a través del habla: (in)migrantes en la era de la globalización en una localidad catalana semi-rural. *Spanish in Context* 7 (2): 221-253.

demogràfica, cosa que l'abocaria al pròxim relleu generacional amb les possibilitats d'èxit molt limitades.²⁰

-El col·lectiu xinès -

-El perquè de la seua emigració-

La situació econòmica dels darrers anys a la República Popular de la Xina ha provocat una gran diàspora. Més de 60 milions de xinesos viuen repartits en gairebé tots els països del món. El pas d'un sistema comunista (i les tendències econòmiques que això suposa) a un sistema socialista de mercat; el sistema tributari o de vassallatge que mantenia la Xina amb els països veïns; la dependència que té la població de l'estat; les diferències abismals entre el dinamisme comercial de les ciutats i la situació de pobresa al camp, etc., han provocat la sortida en massa dels xinesos, primer cap als països amb els quals es mantenien relacions de vassallatge i, després, cap a la resta del món.²¹

Imatge del centre econòmic de Shanghai, una de les ciutats amb més població flotant, és a dir, amb més habitants sense el seu hukou regularitzat.

29

Les grans migracions interiors dins la mateixa Xina i la manera com l'Estat administra la gent que va arribant a les ciutats des del camp, a més, també promou que grans grups de població es traslladin a les ciutats (milions de persones a Shanghai, Beijing, Guangzhou, Tianjin, Chongqing, etc.) i es vegin forçats a emigrar ja que no disposen de possibilitats de tenir feines ben remunerades, portar els fills a escola, fer ús de la sanitat pública, etc.²²

“...el año 2002 se calculaba que la municipalidad de Shanghai contaba con dieciséis millones de habitantes. Solamente siete de ellos gozaban de un registro de residencia o *hukou* urbano.[...] quedaban todavía otros cuatro millones de habitantes de la ciudad sin permiso de residencia [...], se les consideraba población flotante (*yumin*).[...] Pero a estos

20 Ramon Tous, N., 2002. *Estratègies d'integració lingüística dels estrangers a les Illes Balears*, a *Llengua i Ús* 24. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

21 Dosch, J i Mols, M., 2000. *International Relations in the Asia-Pacific: New Patterns of Power, Interest, and Cooperation*, Nova York: St. Martin's Press.

22 Dosch, J i Mols, M., 2000. *International Relations in the Asia-Pacific: New Patterns of Power, Interest, and Cooperation*, Nova York: St. Martin's Press.

dieciséis millones de shanghaineses urbanos, campesinos o flotantes que de una u otra forma estaban legalmente controlados, todavía había que añadirles la cifra estimada de un millón de *waidi ren* o sin papeles, es decir, trabajadores sin contrato ni *hukou* urbano”.²³

Aquestes dades són impressionants i encara és més impressionant que no hi hagi una manera més fàcil de canviar de residència dins el país. Aquests *hukou* són hereditaris, cosa que obliga a tots els membres de la família a viure sempre en el mateix lloc. A més a més, totes aquestes classificacions socials s'especifiquen en uns expedients personals en els quals s'escriu l'història política i laboral així com també mèrits o faltes. Aquests expedients condicionen la vida de les persones i els impedeixen la possibilitat de canviar o aconseguir unes condicions de vida millors.

A la dreta podem observar un mapa polític actual de l'Àsia oriental i fer-nos una idea del tamany de la República Popular de la Xina. La majoria de la població es concentra a les zones costeres i les migracions internes sempre es produeixen de les zones d'interior cap a les províncies que tenen sortida al mar.²⁴

30

El salvatge desenvolupament comercial i urbanístic xoca frontalment amb el model de negoci familiar que, fins fa ben poc, era el que predominava al país.

-Usos lingüístics-

El nacionalisme xinès del segle XX ha anat canviant la concepció històrica de poble format per diverses famílies bastant relacionades entre elles i amb llengües similars i l'ha convertit en un concepte ètnic o racial que ha suprimit qualsevol diferència interna, segurament amb la intenció de crear un sol grup humà que es diferenciï molt de les minories externes i de les

23 Ollé, M., 2005. *Made in China: el despertar social, polític i cultural de la China contemporània*. Barcelona: Editorial Destino. Pàg. 58

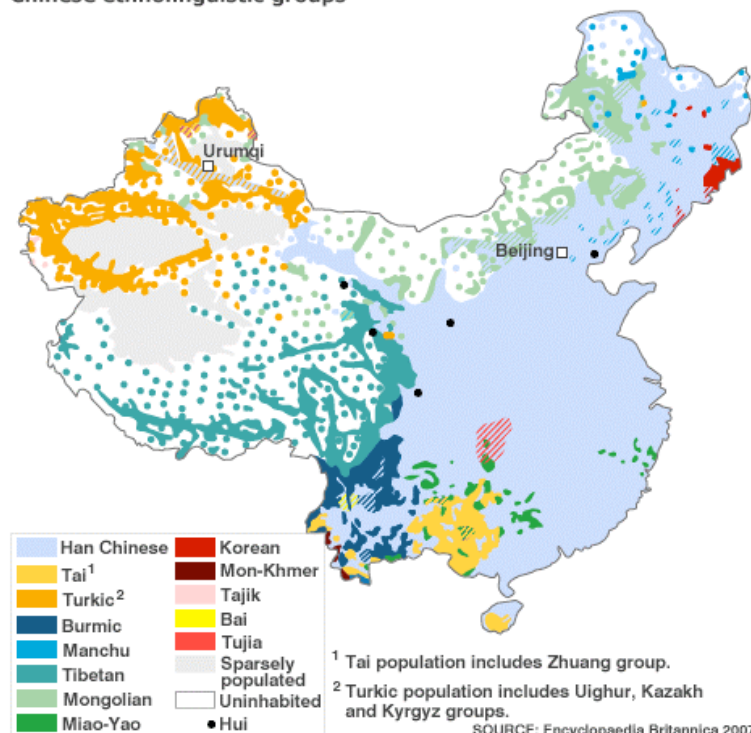
24 National Bureau of statistics of China, 2008. [pàgina web]. [05/04/2008] <www.stats.gov.cn/english/index.htm>.

nacions d'altres països. Així, s'ha promogut durant molts d'anys l'ús d'una sola llengua en els àmbits públics. El grup que es va agafar per crear el model xinès va ser l'ètnia dels *han*, que sempre s'havien associat amb gent d'inquietuds culturals i ànims civilitzadors. Però aquest concepte de nacionalisme modern només és realment una simplificació de la història xinesa juntament amb la intervenció del Partit Comunista, que l'ha utilitzat estratègicament per controlar la població i implementar unes creences o comportaments determinats en la majoria de les persones que els siguin favorables.

Tot i que només el 8,41% de la població xinesa no pertany a l'ètnia *han*, aquesta xifra ja representa uns 100 milions de persones. Oficialment l'Estat divideix la població xinesa en 55 grups que qualifica com a nacionalitats minoritàries (*shaoshu minzu*). La major part d'aquests col·lectius es distingeixen dels xinesos *han* no només per la seua llengua sinó també per les creences religioses, les seves pautes culturals, etc. Malgrat el seu escàs pes relatiu, el 75% d'aquests grups viu en regions autònomes que representen el 64% del territori de la Xina. Aquesta "Xina Exterior" ocupa zones frontereres de gran importància estratègica i alberga importants recursos naturals, vitals per a l'actual desenvolupament econòmic del gegant asiàtic.

31

Chinese ethnolinguistic groups

Mapa dels grups etnolingüístics de la República Popular de la Xina.

El govern xinès ha atorgat darrerament avantatges, relatius, a diverses minories i els han donat un estatus o reconeixement. Un grup que ha aconseguit el reconeixement de minoria, amb llengua, la llengua hakka o hokkien (llengua sinítica meridional amb tres dialectes ben definits: amoi, zhangzhou i quanzhou) i cultura diversa, han estat els Hakka. Aquest grup ha protagonitzat durant molts d'anys la immigració cap al sud d'Europa i provenen de la província de Fugian, una província costanera situada entres les grans ciutats de Shanghai, Hong Kong i Guangzhou, amb la República de la Xina davant, més coneguda com a illa de Taiwan.

Així, molts dels xinesos que viuen a territoris de parla catalana, i a la resta de l'Estat espanyol, vénen de la província de Fujian i parlen una llengua, el hakka o hokkien, que s'assembla més a l'Indonesi que no pas al xinès mandarí, que és la llengua oficial de l'Estat. Són un col·lectiu amb una tradició de trobament de cultures, situats a la costa, que parlen una llengua que no ha obtingut cap reconeixement lingüístic fins fa ben poc.

III.OBSERVACIÓ A L'ESPAI DISCURSIU DELS JUTJATS D'EIVISSA

32

Al llarg dels darrers tres anys hem pogut observar els diversos comportaments lingüístics dels col·lectius d'immigrants i no immigrants que viuen a l'illa d'Eivissa en l'espai dels jutjats. Arran de la feina de traductors i intèrprets de llengua xinesa, anglesa, castellana i catalana que hi hem portat a terme, hem tengut l'oportunitat de tractar de ben a prop les diverses actituds lingüístiques tant de treballadors com d'agents oficials, secretaris judicials, fiscals o jutges, passant per treballadors socials o mediadors culturals, fins a immigrants acabats d'arribar, o ja ben establerts a l'illa, de col·lectius molt diversos.

En aquest treball, emperò, ens centrarem en el col·lectiu xinès i les seues actituds lingüístiques i pautes d'interacció amb el personal dels jutjats.

Zhongwen és la traducció al català de llengua xinesa, però també ens explica que la llengua estàndard és l'únic patrimoni cultural que uneix tots els habitants del "País del Centre".

Espai

Per posar-nos en situació, primer de tot hem de dir que els jutjats d'Eivissa estan conformatats per Primera Instància, Instrucció, Penal, Social i els

jutjats de Pau situats als diversos ajuntaments de l'illa. Als jutjats de Pau no hem tengut encara l'oportunitat de treballar-hi, per tant, ens centrarem només en els onze jutjats que formen part de Primera Instància, Instrucció, Penal i Social.

Els funcionaris

La totalitat dels judicis als quals hem assistit s'ha desenvolupat en llengua castellana ja que la majoria de jutgesses (a l'illa d'Eivissa, les dones representaven un 80% de la plantilla en el moment de l'estudi) asseguraven un desconeixement de la llengua pròpia del territori gairebé total. Pel que fa a les comunicacions prèvies amb advocats, oficials i secretaris, les converses sempre es desenvolupen amb la llengua comuna entre funcionaris i traductors (llengua catalana) o amb la llengua que determina el traductor si no n'hi ha cap de compartida amb el funcionari (llengua catalana i llengua castellana).

Fora de la sala de vistes prèvies i judicis no hi sol haver problemes de comunicació; ara bé, dins aquesta mateixa sala absolutament tot ha de funcionar en llengua castellana. Fins i tot ens hem trobat amb algun cas de judicis en què el jutge parla i entén la llengua catalana, i acusat i acusador són catalanoparlants, i han fet venir un traductor català-castellà perquè el jutge es negava a parlar en català i acusat i acusador volien exercir el seu dret a declarar en aquesta llengua.

Així podem dir que en aquest àmbit hi ha una situació de forta especialització lingüística i una total institucionalització de la llengua castellana, en què la llengua catalana queda relegada a qüestions merament informals. La llengua catalana només és usada de manera oral i en els processos en què agilitza la consecució de les feines.

Figura del traductor i llengua

La feina de traductors i intèrprets ens ha permès estudiar l'espai discursiu dels jutjats des d'una certa distància i des d'un rol no marcat. Els treballadors dels jutjats veuen els traductors com agents que intenten ajudar-los a aconseguir la informació que necessiten d'acusats i acusadors per tal de prendre decisions; i els acusats i acusadors veuen els traductors com a mediadors culturals que els ajudaran a fer entendre els seus problemes en tant que els consideren més propers i coneixedors del seu imaginari cultural.²⁵

25 Sarangi, S. i Roberts, C., 1999. *Talk, Work and Institutional Order: Discourse in Medical, Mediation and Management Setting*. Nova York: Mouton de Gruyter.

En una societat multicultural com la nostra, la feina del traductor com a mediador cultural ha pres un relleu important. Avui en dia, els traductors s'han convertit en professionals que s'espera que siguin capaços de connectar les realitats de cultures diferents. Tant és així, que en la majoria de vegades que hem treballat als jutjats, jutges, advocats o fiscals sempre han esperat que els traductors els resolguessin els seus pocs coneixements quant al bagatge cultural dels immigrants que han d'atendre, demostrant una incultura flagrant pel que fa a maneres de fer, costums o llengua de persones provinents de països de fora de la Unió Europea.

Un bon traductor, a més, ha de ser capaç d'adequar el missatge expressat en la llengua d'origen a una altra llengua impregnada de trets culturals totalment diferents sense que el receptor detecti que aquest procés està tenint lloc. És interessant apuntar que la llengua xinesa és una llengua molt sintetitzant, ja que la majoria de paraules comporten una càrrega de significat molt més extensa que la que puguin portar les de les llengües romàniques, i això comporta que, en una traducció del xinès al castellà, el discurs en castellà sempre sigui molt més llarg que el discurs en xinès. Aquest fet, per exemple, sempre comporta la desconfiança del personal laboral dels jutjats, que tenen tendència a pensar que el traductor està afegint informació voluntàriament a la declaració o a la traducció en concret.

34

En aquest espai discursiu, l'objectiu del traductor hauria de ser esdevenir invisible i limitar-se a fer fluir la conversa com si d'un producte que no ha sofert un procés de canvi i adaptació cultural es tractés, encara que no sigui així. I, així com en altres àmbits (educatiu, sanitari, empresarial, etc.) sol ser relativament fàcil aconseguir aquest objectiu, en l'àmbit dels jutjats sol esdevenir una meta inassolible, arran del desconeixement i la desconfiança envers immigrants i traductors.

Actituds lingüístiques del col·lectiu xinès

Pel que fa al col·lectiu xinès que hem pogut conèixer en l'àmbit dels jutjats d'Eivissa, hem de dir que en una gran majoria prové de la província de Fujian, i, per tant, no són nadius de xinès mandarí (putonghua o llengua estàndard, que es confecciona prenent el model de la llengua parlada a la capital actual del país, Beijing), i que solen parlar només hakka i la llengua estàndard xinesa. A Eivissa, emperò, entre el col·lectiu xinès també hi hem trobat altres llengües com ara el wu (llengua majoritària de la província de

Zhejiang, amb 6 dialectes ben definits) o el coreà (que es parla a la zona de la frontera amb Corea del Nord, a les províncies de Jilin i Liaoning). Podeu observar el mapa per tal de situar les províncies esmentades.

*Mapa actual de les províncies de la República Popular de la Xina.*²⁶

De tota manera, contràriament a la seua situació real, quan se'ls pregunta quina llengua parlen no contesten mai res altre que no sigui la llengua mandarina.

A partir de les entrevistes que hem realitzat intentarem il·lustrar les actituds lingüístiques que volem entendre.

A continuació mostrem una sèrie d'exemples extrets de les entrevistes que demostren que quan se'ls pregunta quina llengua parlen, sempre responen la llengua xinesa i mai no especifiquen res més, fins i tot quan no parlen xinès mandarí.

Entrevista número 3 amb Dang Cheng, de 19 anys i natural de Fujian, encarregada d'una perruqueria des de fa 4 mesos a la ciutat d'Eivissa. Abans vivia a Madrid.

Entrevistadora: “¿Qué lenguas habla con la familia?”

Dang Cheng: “¿Cómo? Qué lenguas hablo con la familia... jajajaja. ¡Chino! ¿Que lengua podría ser? ¡Que pregunta más fácil!”

Entr.: “Ah, muy bien; lo preguntaba porque hay gente de Fujian que habla amoi o zhangzhou también...”

26 **World Map Finder**, 2012. [pàgina web]. [06/06/2012]
<<http://www.xhes.com/v800/images%5Cprovinces.jpg>>

Dang: “¡Tu sabes mucho eh! Amoi sólo se habla en Fujian, sí señorita.

Entr.: “¿Pero tu sabes hablarlo?”

Dang: “Claro, toda mi familia habla amoi.”

Dang Cheng, igual que la majoria de xinesos entrevistats, fa servir la idea monolingüe de xinès, completament falsa. Se sorprèn quan li pregunten

quines llengües parla perquè ella mateixa dóna per vàlida la idea tan estesa, i alhora tan falsa, que a la Xina tothom és monolingüe i que tothom parla xinès mandarí. Així, també dóna per fet que aquesta és la idea que preval en la seua societat d'acollida, sense equivocar-se gens ni mica, ja que en el terreny ideològic ja hem vist el predomini de l'ús del castellà.

Ja no només trobam a Eivissa empresaris xinesos amb experiència en el sector; cada vegada hi ha més gent jove emprenedora que també opta per tirar endavant el seu propi negoci, com és el cada de la perruqueria Piaoliang Rensheng.

36

Entrevista número 4 amb Yong Li Wang, de 72 anys i natural d'Anhui, encarregat d'una botiga de coses per a la llar des de fa 18 anys a la ciutat d'Eivissa. Va venir directament de la República Popular de la Xina.

Entrevistadora: “Quines llengües parla amb la família?”

Yong Li Wang: “Chino mandarín.”

Entr.: “Molt bé. I hi ha algú de la família que parli wu també?”

Yong: “¿Wu?, el wu es como el catalán aquí o el cantonés en Guangzhou...”

Entr.: “Sí, té rao! Bé, com el català no exactament; el wu té vuitanta milions de parlants i el català, uns deu o onze!”

Yong: “¡Ya sabes que en China todo es muy grande!, jajajaja. Pero el wu no es importante allí, es como el catalán aquí.”

Entr.: “Sí, sí, és cert. Però el sap parlar vostè?”

Yong: “Sí, claro, por supuesto.”

Yong Li Wang comença dient que parla xinès mandarí amb la família, cosa que ens podria fer pensar que finalment hem trobat un cas de xinès que només parla mandarí. Però, a mesura que avança la conversa, corroboram que no només parla mandarí sinó que, a més, domina el wu, el castellà i el català també, aquest darrer, encara que només sigui a un nivell de comprensió.

Tot i no haver tractat mai amb xinesos nouvinguts sinó amb persones ja ben establertes a l'illa d'Eivissa, hem observat que el seu domini de la llengua catalana és molt baix quant a l'expressió oral, però que es defensen quan es tracta de comprensió oral. De tota manera, les nocions de llengua catalana són poques.

Pel que fa al domini d'altres llengües d'ús estès, com ara l'anglès o el francès (molt popular a la República Popular de la Xina) tampoc no hem trobat mai ningú que les dominés amb fluïdesa. A l'entrevista número 1 n'hi tenim un exemple:

Entrevista número 1 amb Li Ying Xia, de 42 anys i natural de Zhejiang, encarregada d'una sabateria des de fa 6 anys a la ciutat d'Eivissa. Abans vivia a Palma.

Entrevistadora: “¿Qué lenguas usa para relacionarse con compañeros de otras procedencias?”

Li Ying Xia: “Sólo chino mandarín y español.”

Entr.: “¿Y cuando vienen turistas a la tienda cómo lo hace? ¿Y con su compañera de trabajo brasileña también habla en chino mandarín?”

Li Ying: “Con los turistas, español, o no puedo hablar. Mi compañera es de Brasil pero sabe mucho, no como yo, y habla español e inglés; ¡a mi no me cabe tanta información!”

Aquest poc multilingüisme aparent, no sabem si coneixen altres llengües que a nosaltres ens quedin més llunyanes, juntament amb el baix nivell de llengua castellana que s'autoatribueix i el desconeixent de llengua catalana, és prou sorprenent si tenim en compte que, en tractar amb altres grups d'immigrants com ara els procedents del Senegal, el Marroc, Veneçuela o Equador, no hem trobat, ni de bon tros, la mateixa situació. Quan trobes en la mateixa situació, als jutjats d'Eivissa, un xinès que només parla hakka o wu i que té dificultats per expressar-se en llengua estàndard xinesa, juntament amb un romanès que domina tres o quatre llengües romàniques, a més de l'anglès i el rus, sorgeix la qüestió de quin és el problema de fons que manté la comunitat xinesa fora de l'esfera cultural de l'illa.

Per altra banda, ens ha sobtat molt la indiferència que mostra el col·lectiu xinès envers la llengua catalana. La majoria de xinesos amb els quals hem

treballat no només no la dominen, sinó que desconeixen on es parla o quin tipus de llengua és. Fet sorprenent també, si tenim en compte que molts d'ells han passat pel País Valencià o el Principat de Catalunya abans d'arribar a l'illa. Així, no veuen la llengua catalana com a llengua d'interacció civil, ni tant sols com a llengua institucional, fet que sí que passa amb altres col·lectius d'immigrants, que la consideren llengua institucional. A continuació en mostrem un exemple:

Els carrers de botigues de la República Popular més moderna, en aquest cas de Shanghai, contrasten completament amb els nostres, de tota manera, els xinesos d'Eivissa també han notat el potencial econòmic de la nostra illa.

38

Entrevista número 2 amb Nieves Ching, de 31 anys i natural de Shanghai, encarregada d'una botiga de productes d'alimentació des de fa 1 any a la ciutat d'Eivissa. Abans vivia a València.

Entrevistadora: “Quines creu que són les llengües del lloc on viu?”

Nieves: “No lo sé. Debe ser la ibicenca...”

Entr.: “Vostè parla eivissenc?”

Nieves: “Sí, ¿cómo nos entenderíamos tu y yo sino?”

Entr.: “Fins ara, hem estat parlant en català, en castellà i en xinès...”

Nieves: “!Ah, bueno, pues así la respuesta es castellano!”

Entr.: “Així, deixam de banda el català i el xinès, veritat?”

Yong: “Sí; el catalán creo que se hablaba en pueblecitos de Valencia... ¿en Morella, puede ser?; el Chino lo dejamos para toda China.”

De tota manera, hi ha xinesos que sí que tenen un cert coneixement de l'existència de la llengua catalana, sobretot si tenen fills en edat d'escolarització, però que la consideren un tema controvertit i s'estimen més no parlar-ne, potser per por a entrar en l'espiral de recels entre els bilingües castellano i catalanoparlants.

Entrevista número 4 amb Yong Li Wang, de 72 anys i natural d'Anhui, encarregat d'una botiga de coses per a la llar des de fa 18 anys a la ciutat d'Eivissa. Va venir directament de la República Popular de la Xina.

Entrevistadora: “Quines creu que són les llengües del lloc on viu?”

Yong Li Wang: “Castellano, ¿no? Bueno, y el ibicenco también. Pero, mujer, apunta castellano porque ahora ya hay mucha gente de la península aquí. Y ya sabes que con lo que está pasando del catalán en los colegios ahora... ¡todo el mundo se queja! Mejor yo no digo nada.”

Entr.: “I creu que és necessari o útil aprendre català?”

Yong: “Útil sí; así no tendría que usar a mi hijo continuamente para leerme los papeles. Pero necesario no.”

A partir de l'entrevista amb Yong Li Wang podem observar o deduir que el col·lectiu xinès veu la llengua catalana com una llengua “de segona”, subordinada a la llengua castellana i que, fins i tot, la consideren una llengua polèmica. Yong ens diu que s'estima més ni parlar-ne, que no vol tenir problemes amb ningú i que ja sabem que ara a l'illa hi ha molta més gent de la península, fet que implica un predomini de la llengua castellana en tots els àmbits. Tenint en compte que els xinesos entenen com una gran pèrdua d'honor personal i familiar el fet d'haver de comparèixer als jutjats, no és d'estranyar que Yong vulgui evitar qualsevol tipus de conversa polèmica o conflictiva precisament en aquest espai.

Si ens miram aquesta situació des de l'òptica dels jutjats d'Eivissa, emperò, no és estrany que les persones d'origen xinès que s'hi presenten no vulguin fer l'esforç o no demostrin interessos envers la llengua que s'hi usa quan solen ser tractats poc amablement, ja siguin acusats o acusadors, i quan certs treballadors demostren un desconeixement total de res que tinguem a veure amb la cultura d'aquest col·lectiu; una actitud que ha arribat a comportar problemes greus en certs judicis, fins i tot.

De tota manera hem d'anar una mica més enllà i plantejar-nos diverses hipòtesis, ja que el problema no es redueix a l'àmbit dels jutjats sinó que existeix en qualsevol àmbit públic o privat. És possible que tot el problema ragui en la opacitat que demostra aquest col·lectiu i les xarxes d'interrelació que creen entre ells, fortes i ben configurades, que els permeten de viure en uns cercles que els són propers culturalment i sense haver de fer ús de serveis públics o mantenir relacions amb altres col·lectius culturals diferents que habiten al mateix lloc. La seua participació associativa amb altres col·lectius que no siguin xinesos sol ser inexistent, fet que demostra la fortalesa de les seues interrelacions socials. És molt probable que la

comunitat xinesa de l'illa no hagi establert cap tipus de llaç amb altres col·lectius que viuen a l'illa. Yang Wang ens en posa un exemple:

Entrevista número 5 amb Yang Wang, de 36 anys i natural de Shanghai, encarregada d'una restaurant des de fa 10 anys a la ciutat d'Eivissa. Abans havia viscut a València, Alacant i Mallorca.

Entrevistadora: “¿Qué lenguas habla con los amigos?”

Yang Wang: “Chino.”

Entr.: “¿Mandarín?”

Yang: “Sí, claro.”

Entr.: “I con los que ha hecho aquí?”

Yang: “Chino también. Son todos chinos. Bueno, ahora he contratado un camarero ibicenco... ¡pero también le hablo chino, que tiene que ir aprendiendo!... ja, ja, ja.”

Entr.: “¿Pero cree que es importante aprender la lengua del sitio donde vive?”

Yang: “Sí, claro; pero con un poquitín de castellano ya basta, 我的头是非常小的! (trad: el meu cap és molt petit!).”

Entr.: “这是什么意思? 我觉得你的头很大的! (trad: què vol dir? El seu cap és prou gran, no?)”

Yang: “哈哈! 我的意思是我不是很聪明的! (ha, ha, ha! Vull dir que no sóc tan intel·ligent, jo!).”

Yang Wang, de la mateixa manera que ho han fet ja altres compatriotes seues, es considera poc intel·ligent o poc capacitada per a l'aprenentatge lingüístic, un fet, que, òbviament, no té cap tipus de fonament científic sinó que més aviat deu raure en les ideologies lingüístiques transmeses al seu país d'origen en relació a la seva percepció del context sociolingüístic de la localitat on resideix.

És possible també que, a causa de la història lingüística de la Xina i a les ideologies lingüístiques que hi prevalen, considerin l'única llengua oficial la castellana i vegin la llengua catalana com a una eina no formal, familiar, folklòrica i de validesa dubtosa per als àmbits públics, de la mateixa manera que consideren les seues llengües deixant de banda la llengua mandarina.

Els comerços que van obrint els xinesos a Eivissa ja no només es limiten a botigues de productes per a la llar; cada vegada més l'oferta s'eixampla, deixant de bada el model únic de negoci, i s'obren, per exemple, centres d'estètica.

IV. CONCLUSIONS I POSSIBLES MESURES PER A LA INCORPORACIÓ SOCIOLINGÜÍSTICA I CULTURAL DEL COL·LECTIU XINÈS A LES ILLES BALEARS

La incorporació social, cultural i lingüística de qualsevol col·lectiu de persones nouvingudes a la nostra societat s'ha de portar a terme a partir d'un plantejament multidisciplinar, que afecti diferents administracions i que comprometi, d'alguna manera, amples capes de la societat.

I, encara, segurament no n'hi ha prou amb un compromís institucional, sinó que cal treballar perquè la cohesió social constitueixi un objectiu de país, és a dir, del conjunt de la societat. Per tant, en el procés d'incorporació sociolingüística i cultural de les persones nouvingudes a la nostra societat, hi ha de participar també, activament, la societat civil, si és possible, a través de diversos agents.

El context polític actual, a les illes Balears, no és gens favorable per als processos d'incorporació sociolingüística, a causa dels estralls que va causant un govern no autocentrat, que no creu en l'autonomia i que rebutja la preferència dels trets que configuren la pròpia identitat col·lectiva.

Sí que, en canvi, es pot produir un efecte rebot en el si de la societat civil, com ha ocorregut a les Balears d'altres vegades que el govern ha estat en mans de formacions polítiques poc afectes al procés de normalització de la llengua catalana. Actualment, s'estan teixint unes xarxes cada vegada més potents per intentar suplir les mancances que, voluntàriament, s'estan provocant des del govern.

D'altra banda, s'han de tenir en compte les característiques específiques del col·lectiu xinès. A diferència d'altres col·lectius de nouvinguts, els xinesos són prou més opacs per a la nostra societat ja que, en general, en

desconeixem la seua cultura, alhora que mantenen unes xarxes d'interrelació entre ells considerablement potents i socialment ben institucionalitzades. Aquest factor pot dificultar, en un principi, el procés d'incorporació dels xinesos a la nostra llengua i cultura. Amb tot, en una etapa una mica més avançada pot constituir un element molt favorable. Sempre resulta més fàcil d'operar amb un col·lectiu que manté una certa estructura que no treballar amb col·lectius altament desestructurats a l'illa, que no té perquè voler dir, emperò, que estiguin desestructurats entre ells.

-Acció institucional-

En el procés d'incorporació de les persones nouvingudes, hi tenen una incidència fonamental les institucions, que compten, en diferents graus, amb competències (i, per tant, amb responsabilitats) pel que fa a la planificació lingüística:

d. Els ajuntaments.

Com a administració més acostada als ciutadans, els ajuntaments tenen una gran capacitat d'incidència.

A les Balears, la gran majoria d'ajuntaments compten amb un Reglament Lingüístic que, en la majoria dels casos, fa només referència als usos institucionals dins la pròpia institució, i amb les relacions amb d'altres institucions, però que no compten amb un pla d'acció dins cada municipi.

En aquest sentit, els ajuntaments haurien d'aprofundir, pel que fa a la seua capacitat en política lingüística, i no limitar-se a mantenir –i actualitzar de tant en tant– un Reglament lingüístic per a ús intern, sinó que s'haurien de comprometre en l'elaboració de Projectes Lingüístics de Municipi (PLM), conjuntament amb els diferents agents socials i econòmics.

El PLM podria esdevenir l'instrument que posàs les bases per a la incorporació lingüística i cultural dels diferents col·lectius de persones nouvingudes. Des del Departament de serveis socials de cada ajuntament es podrien organitzar tot tipus de xerrades o col·loquis per informar als diversos col·lectius d'immigrants nouvinguts, i ja establerts a l'illa, sobre les bases d'aquests PLM i, així, com mínim, es podria transmetre el valor institucionals de la llengua catalana.

e. Els consells insulars.

Els consells insulars, a les Balears, tenen capacitat en planificació lingüística, però solen comptar amb un pressupost molt escàs.

Haurien de dur endavant la tasca de coordinar l'activitat dels diferents ajuntaments (tasca que és encomanada, per l'Estatut d'Autonomia, als consells insulars).

Així mateix, cada consell pot elaborar el seu propi pla de normalització lingüística. Per posar un exemple, el Consell Insular d'Eivissa va realitzar l'estudi previ per a un Pla de Normalització Lingüística durant el primer govern del Pacte Progressista, i va començar a bastir-ne les bases en el segon, però la seua implantació es va veure estroncada pel canvi de govern.

Per altra banda, una gran quantitat de població nouvinguda no entén, en un primer moment, la separació entre les diverses institucions i sempre acudeix, en primer lloc, als consell insulars, en tant que entitat més prestigiosa, per a resoldre tot tipus de dubtes. Aquest fet comporta una oportunitat excel·lent per a aconseguir una cohesió i una coherència pel que fa a la primera impressió d'aquest col·lectiu i pel que fa a transmetre uns valors lingüístics determinats. Des d'aquestes institucions, doncs, s'haurien de vertebrar les bases per a l'acolliment lingüístic en comptes de delegar cada col·lectiu d'immigrants diferent cap a les seues associacions culturals o cap als serveis socials. Mediadors culturals, treballadors socials o voluntaris per la llengua podrien ser un vincle clau entre els diversos col·lectius.

43

El col·lectiu xinès, en concret, no disposa a l'illa d'Eivissa de cap associació cultural registrada pròpia de manera oficial, tot i que, a la pràctica, deuen tenir-ne una de les més establertes i institucionalitzades. Seria molt interessant que en creassin una, que funcionés de manera autogestionada, i que els permetés d'inserir-se en tots els actes que organitzen les associacions de diversos països, que les permetés presentar la seua cultura a la gent de l'illa i que, a més, els permetés establir-hi vincles.

f. El Govern de les Illes Balears.

Compta amb el gruix de competències en matèria de política lingüística. L'Estatut d'Autonomia li atribueix l'autoritat per dur endavant el procés de normalització de la llengua catalana, a través de l'aplicació de la Llei de Normalització Lingüística i dels decrets que la desenvolupen.

Les alternances en el govern de les Balears han afectat considerablement l'aplicació de la Llei de Normalització lingüística i la implementació de mesures a favor de la llengua. L'arquitectura bàsica en aquest camp es va posar l'any 1986 (Llei de Normalització Lingüística) i l'any 1997 (Decret de mínims de llengua catalana a l'ensenyament). No es va tocar durant els governs progressistes ni durant el govern de Jaume Matas, tot i que hi va

haver alts-i-baixos en la seua aplicació. Actualment, el procés es troba en recessió, fins al punt que l'actual govern de les illes Balears, presidit per José Ramón Bauzá, ha eliminat la direcció general de Política Lingüística i ara la tasca és encomanada a nivell de caps de servei.

Podríem afegir-hi, encara, que l'acció legislativa també és necessària, i que caldria actualitzar la Llei de Normalització Lingüística, una llei promulgada abans de la segona onada migratòria, amb persones procedents d'arreu del món.

Però tenint en compte les circumstàncies polítiques per les que passen actualment les illes Balears, podem assumir sense complexos que, probablement, el millor que es pot fer ara és no tocar una legislació que, malgrat que antiquada i insuficient, previsiblement només pot canviar a pitjor, en les circumstàncies actuals. Un exemple clar d'aquesta idea en els mostra l'actual àrdua polèmica al voltant de les propostes de modificació de la Llei de la funció pública, les quals advoquen per una eliminació de la llengua catalana com a requisit per a formar part del cos de funcionaris de la comunitat autònoma i les quals ja han estat aprovades. A partir d'ara mateix, la llengua catalana ja no és un requisit per a treballar en l'administració i perd, per tant, tot el protagonisme en els àmbits públics oficials. El seu paper avança cada cop més cap a reduir-se als àmbits informals i familiars, havent perdut el seu estatus de llengua institucional. L'estratègia d'incorporació de les persones nouvingudes ha de passar, tanmateix, també, pel sedàs de la intel·ligència i de la capacitat tàctica de les persones que volem que el procés vagi a bon port.

44

-Acció cívica-

Com ja hem esmentat anteriorment, necessàriament, per a la incorporació de les persones nouvingudes, l'acció cívica s'ha de combinar adequadament amb l'acció institucional.

En aquest sentit, entenem que cal promoure programes com ara el Voluntariat per la Llengua (VxL).

El VxL va adquirir força, a les illes Balears, durant la passada legislatura, però aquesta iniciativa ha desaparegut per manca de pressupost. Actualment s'organitzen programes alternatius, en forma de grups de conversa que es gestionen des dels diversos ajuntaments de les illes en col·laboració amb associacions culturals de prestigi reconegut com ara l'Obra Cultural Balear o l'Institut d'Estudis Eivissencs.

Pot ser de gran utilitat acostar els membres de la comunitat xinesa a aquests programes, de cara a treballar perquè tinguin un domini oral de la llengua, adquirint en contextos espontanis, i no només a través de contextos de caire acadèmic. La llengua escrita pot presentar, en un principi, una gran dificultat per a aquest col·lectiu, que està acostumat a un tipus d'escriptura molt allunyat del nostre, i, per tant, començar potenciant la llengua oral podria ser la clau per començar

a animar-los en l'aprenentatge de llengües noves, ja sigui el català, el castellà, l'anglès, etc.

Aquests darrers anys, a més, a Eivissa s'han organitzat una sèries de certàmens culturals en els quals s'oferien cursos i activitats lúdiques i dinàmiques per fomentar els coneixements d'altres cultures entre la població eivissenca. Les activitats solien estar organitzades per entitats de l'illa públiques o privades i les portaven a terme persones originàries del paísos participants. El domini lingüístic dels participants no resultava un problema greu ja que sempre hi havia algú que dominés la llengua del país per ajudar en la solució d'aquests problemes. El curs de cultura japonesa, per exemple, fou impartit per tres dones de Tòquio que regenten un restaurant a l'illa, que tenen uns capitals lingüístics molt bàsics en castellà i en català, i hi participaren tant persones d'origen japonès, com persones d'origen eivissenc, i persones d'altres col·lectius. En aquests ambients, alliberats del pes institucional i la pressió dels àmbits formals, resulta molt més fàcil crear una interacció lingüística diversa i oberta a una vertebració en llengua catalana. Fou una llàstima, emperò, que no s'hi va convidar ningú d'origen xinès i ningú d'aquest col·lectiu es va oferir per fer-hi res.

Ja passant a l'àmbit esportiu, darrerament s'han organitzat tornejos de diversos esports entre les associacions culturals de països estrangers que hi

ha l'illa d'Eivissa. Moltes veus han apuntat, sense ple coneixement de causa, que aquests tornejos només serveixen per a perpetuar el funcionament d'aquestes associacions com a “guetos” amb voluntat d'aïllar-se, però això no té perquè ser així sinó que poden suposar una oportunitat excel·lent per la creació d'una cohesió

en una societat cada cop més multicultural. Emparats pels valors que transmet l'esport, de respecte, tolerància, participació, sentiment d'equip o solidaritat, resultaria fàcil crear llaços d'unió entre els diversos grups i fomentar unes actituds lingüístiques determinades.

Per altra banda, darrerament s'ha observat un cert increment en el nombre d'infants xinesos que participen en les escoles d'estiu organitzades des del Consell Insular d'Eivissa.²⁷ Aquestes escoles també podrien funcionar com a pont d'enllaç molt valuós per a incloure els adults del col·lectiu xinès en activitats de divulgació cultural. Una vegada per setmana, se solen fer activitats amb pares, com ara excursions, sortides en vaixell, classes de cuina, etc., i el fet d'organitzar activitats temàtiques que incloguessin aspectes culturals relacionats amb la Xina seria un punt fort per implicar-hi aquest col·lectiu.

Un altre aspecte a tenir en compte són totes les activitats, en sigui quina sigui la naturalesa, que es fan de manera multilingüe. Per al nostre propòsit, qualsevol activitat que funcionés en català i xinès mandarí, llengua de la qual presenten un nivell molt alt tots els xinesos entrevistats a l'illa d'Eivissa, ja ens serviria. És clar, altres llengües com ara el wu o el hokkien també podrien obrir portes a l'hora d'organitzar activitats diverses i, a més, podrien ajudar a fomentar l'autoestima lingüística dels seus parlants, no reproduint així la norma monolingüe dels Estats-nació. Al Conservatori de Música Dansa d'Eivissa se solen organitzar cursos de músiques d'arreu del món, però sempre els imparteixen professors d'aquí. Un curs per a tots els estudiants de corda que inclogués l'aprenentatge de l'instrument erhu (relativament barat, de tamany mitjà i molt practicat entre el col·lectiu xinès) seria un altre pont d'unió entre els residents de l'illa originaris i no originaris d'aquí. Aquesta iniciativa també podria portar-se a terme amb altres col·lectius de l'illa, com ara l'Associació de senegalesos d'Eivissa, que organitzen concerts gairebé cada cap de setmana arreu dels seus municipis.

Darrerament, i a causa de la idea tan divulgada que la República Popular de la Xina s'està convertint en la potència mundial més rellevant -potser només en matèria de desenvolupisme econòmic desenfrenat, tot sigui dit de passada-, també es podria crear una associació cultural dirigida per xinesos que organitzessin classes de xinès per a tots els nivells. A l'illa cada vegada hi ha més gent que s'interessa per l'aprenentatge d'aquesta llengua i podria

27 Informació cedida per l'Associació Vuit d'Agost, associació de divulgació cultural de la cultura catalana a l'illa d'Eivissa.

esdevenir una altra bona alternativa per implicar la part més jove d'aquest col·lectiu. Una associació que es dediqués a les classes de xinès i que treballés dia a dia amb altres col·lectius de l'illa podria ser una bona porta d'entrada a la nostra societat. A més, potser podríem tenir la possibilitat de veure un model d'ensenyament i aprenentatge totalment diferents al nostre i aprendre també altres models en la gestió de les associacions cíviques i culturals entorn a la diversitat lingüística.

47

Una petita mostra de les diferències abismals entre cultures, que no obstaculitzen, emperò, la creació d'una societat cohesionada i diversa.

V. BIBLIOGRAFIA

Bibiloni, G.; Martí, J.; Vallverdú, F.; Bastardas A.; [et.al.] 1991. *La situació del català a les Illes Balears*, a *Processos de normalització lingüística: l'extensió de l'ús social i l'estandardització*. [pàgines 525-534] Barcelona: Editorial Columna.

Cirer, J., 2000. *Estudis sobre el turisme a Eivissa i Formentera 1*. Eivissa: Editorial Mediterrània-Eivissa.

Dosch, J i Mols, M., 2000. *International Relations in the Asia-Pacific: New Patterns of Power, Interest, and Cooperation*, Nova York: St. Martin's Press.

Joan i Marí, B., 1997. *Balears. Zona d'urgent intervenció lingüística*. Eivissa: Edicions Res Pública.

Joan i Marí, B., 1984. *Bilingüisme? Normalització? Dades sobre el conflicte lingüístic a l'illa d'Eivissa*. Mallorca: Promotora Mallorquina de Mitjans de Comunicació.

Joan i Marí, B., 1997. *Història d'Eivissa*. Eivissa: Editorial Mediterrània-Eivissa.

Joan i Marí, B., 2011. *Per la refundació del nacionalisme a les Illes Balears*. Mallorca: Editorial Moll.

Ollé, M., 2005. *Made in China: el despertar social, político y cultural de la China contemporánea*. Barcelona: Editorial Destino.

Pons, D., 2012. *Marià Villangómez, el fundador a Eivissa d'una literatura catalana culta i moderna* dins *Revista Eivissa – núm. 59*. [pàgines 29-33] Eivissa: Institut d'Estudis Eivissencs

Ramon Tous, N., 2002. *Estratègies d'integració lingüística dels estrangers a les Illes Balears*, dins *Llengua i Ús 24*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

Sabaté i Dalmau, M., 2010. *Nuevas categorizaciones sociales a través del habla: (in)migrantes en la era de la globalización en una localidad catalana semi-rural*. *Spanish in Context 7* [pàgines 221-253].

Sarangi, S. i Roberts, C., (1999) *Talk, Work and Institutional Order: Discourse in Medical, Mediation and Management Setting*. New York: Mouton de Gruyter.

Strubell, M.; Joan, B.; Pazos, M.; Bibiloni, G.; Pitarch, V.; Marí, I. i Jacquet, G., 1999. *La planificació lingüística, a El català. Un debat a finals del segle XX*. [pàgines 81-108] Barcelona: la Busca edicions.

VI. WEBGRAFIA

Bibiloni, Gabriel. Blog personal, 2011. [pàgina web]. [28/12/2011]
<<http://bibiloni.cat/blog/?p=1488>>

China Internet Information Center, 2005. *Basic Statistics on National Population Censuses*. [pàgina web]. [11/11/2005] <www.china.org.cn>

Diari de Balears [diari en suport digital]. [24/06/2012]
<<http://dbalears.cat/actualitat/balears/el-govern-aprova-que-el-catala-deixi-de-ser-un-requisit-per-a-la-funcio-publica.html>>

Institut d'Estadística de les Illes Balears, 2012. [pàgina web]. [28/05/2012]
<www.ibestat.es>

Parlament de les Illes Balears, 2012. *Diaris del Ple*. Palma de Mallorca: Parlament de les Illes Balears [pàgina web]. [14/02/2012]
<web.parlamentib.es/repositori/PUBLICACIONS/8/ple/PL-08-023.pdf>

National Bureau of statistics of China, 2008. [pàgina web]. [05/04/2008]
<www.stats.gov.cn/english/index.htm>

Última Hora Ibiza y Formentera. [diari en suport digital]. [05/06/2012]
<<http://ultimahora.es/ibiza/noticia/noticias/local/mayoria-colegios-pitiuses-reciben-solicitudes-para-estudiar-catalan.html>>

World Map Finder, 2012. [pàgina web]. [06/06/2012]
<<http://www.xhes.com/v800/images%5Cprovinces.jpg>>